

SPRÁVANIE DETÍ NA FACEBOOKU V ZÁVISLOSTI OD ICH SPOKOJNOSTI S ROVESNÍCKYMI VZŤAHMI

Mgr. Ivana SZAMARANSZKÁ, PhDr. Jarmila TOMKOVÁ, Mgr. Júlia VARHOLÍKOVÁ
Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Cyprichova 42, 83105 Bratislava,
e-mail: ivana.szamaranszka@vudpap.sk

V príspevku pojednávame o súvislostiach medzi spokojnosťou detí s rovesníckymi vzťahmi a ich aktivitami a zážitkami na sociálnych sieťach. Výskum bol realizovaný v prvej polovici roku 2012 na 45 školách z celého Slovenska. Vzorku tvorilo 1035 žiakov 6. ročníka ZŠ a 2. ročníka SŠ. Respondenti vyplňali autorský dotazník a osobnostné dotazníky (Rosenbergova škála sebaúcty, NEO päťfaktorový osobnostný inventár, Škála na meranie úzkosti a úzkostlivosti). Autorský dotazník bol zameraný na aktivity detí na internete a sociálnych sieťach, ich skúsenosti s kyberšikanovaním a copingové stratégie.

Z výsledkov výskumu vyplýva, že v závislosti od spokojnosti detí s ich rovesníckymi vzťahmi je štatisticky významný rozdiel v čase strávenom rôznymi aktivitami na internete, chatovaním s kamarátmi, vykonávaním a zažívaním negatívnych aktov.

Kľúčové slová: spokojnosť s rovesníckymi vzťahmi, Facebook, negatívne javy

Úvod

V literatúre zaoberajúcej sa vzťahom internetu a online a offline sociálnej aktivity užívateľov identifikujeme tri základné postoje. Podľa prvého názoru internet ochudobňuje človeka o jeho sociálne vzťahy offline. Čím viac času venuje osoba aktivitám na internete, tým menej sa môže venovať aktivitám a vzťahom v reálnom živote (Nie, et al; 2002). Z opačného pólu nahliadajú na internet McKenna a Bargh (2000), ktorí ho považujú za možnosť uplatnenia sa aj sociálne menej zručných jednotlivcov. Zároveň človek prichádza do kontaktu s rôznorodými skupinami a názormi, čím dochádza k jeho obohateniu. V súčasnosti najpreferovanejší prístup hovorí o prepojenosti online a offline prostredia (Madden, Rainie; 2003). Komunikácia offline často pokračuje na internete prostredníctvom mailov alebo sociálnych sietí, keď už partner nie je fyzicky dostupný.

Rizikový internet?

Deti sa denne na internete stretávajú s tzv. **negatívnymi javmi** alebo rizikami - javy vyskytujúce sa na internete, ktoré majú potenciál zraniť užívateľa (obrázky s násilným alebo sexuálnym obsahom, neznámi ľudia, ai.). Jav existuje nezávisle od toho, či ho užívateľ bude vnímať ako negatívny zážitok alebo nie. Deti, ktoré trávajú viac času na internete sa s väčšou pravdepodobnosťou stretnú s internetovými rizikami. Veľa detí ich však pokladá za indiferentné (Livingstone et al.; 2010).

Ďalšími spomínanými rizikami je nadmerné užívanie internetu. K tomu často dochádza aj v prípade mladistvých s nižšou kvalitou interpersonálnych vzťahov za účelom saturácie sociálneho kontaktu (Milani et al.; 2009).

Výskumná vzorka a metodológia

Výskum bol realizovaný v prvej polovici roku 2012 na 45 školách z celého Slovenska. Vzorku tvorilo 1035 žiakov 6. ročníka základných škôl a 2. ročníka stredných škôl vo veku 11-18 rokov (priemerný vek 4,7). 895 (96,7%) žiakov je užívateľmi sociálnej siete Facebook.

Respondenti vyplňali elektronicky autorský dotazník so zameraním na aktivity detí a mládeže na internete a sociálnych sieťach, ich skúsenosti s kyberšikanovaním a použité copingové stratégie. Zároveň boli sledované osobnostné premenné respondentov použitím osobnostných dotazníkov (Rosenbergova škála sebaúcty, NEO päťfaktorový osobnostný inventár, Škála na meranie úzkosti a úzkostlivosti).

Výskumné predpoklady

H1: Na základe vyššie uvedených výskumných zistení Nieho (et al.; 2002) predpokladáme u detí s nižšou mierou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi viac času stráveného aktivitami na Facebooku.

H2: Predpokladáme, že deti s nižšou mierou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi sa budú aktívnejšie podieľať na negatívnych aktoch na Facebooku.

V tomto prípade vychádzame z výskumu Mescha a Talmuda (2006), podľa ktorého mladiství s uspokojivými rovesníckymi vzťahmi sú vo väčšej miere altruistickí a menej často vykazujú agresívne sklony.

O1: Existuje rozdiel v množstve zažívaných negatívnych aktov na Facebooku medzi skupinami detí s rôznou mierou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi?

O2: Existuje rozdiel v sile zranenia po zážitku negatívneho aktu na Facebooku medzi skupinami detí s rôznou mierou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi?

Výsledky

Výsledky boli vyhodnotené pomocou deskriptívnych štatistických metód v programe SPSS 15.0.

H1: U detí s nižšou mierou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi predpokladáme viac času stráveného aktivitami na Facebooku.

Túto hypotézu sa nám podarilo vyvrátiť. Z výsledkov vyplýva, že existuje pozitívna korelácia medzi vzťahovou spokojnosťou detí a časom stráveným na Facebooku. Napr. čítaním s kamarátmi trávia viac času práve deti spokojné s ich rovesníckymi vzťahmi (viď Tab. 1).

Tab. 1 Vzťah **spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi** a aktivitami na Facebooku (N=895)

	Spearman´s rho	Sig.
Ako dlho mávaš obvykle otvorený FB (si prihlásený, ale robíš popri tom iné veci – upratuješ izbu, obeduješ,...)	.092	.006
Čítanie s kamarátmi	.118	.000

H2: Predpokladáme, že deti s nižšou mierou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi sa budú aktívnejšie podieľať na negatívnych aktoch na Facebooku.

Hypotézu môžeme na základe štatistických výpočtov potvrdiť. Identifikovali sme štatisticky významnú negatívnu koreláciu medzi spokojnosťou detí s ich rovesníckymi vzťahmi a vykonávaním negatívnych aktov na Facebooku, a to konkrétne vyhrážanie sa a sexuálne narážky a komentáre na druhých užívateľov (viď Tab.2).

Tab. 2 Vzťah **spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi** a aktívnym podieľaním sa na negatívnych aktoch na Facebooku

	Spearman's rho	Sig.
Niekomu som sa vyhrážal	-.119	.000
Mal som na niekoho sexuálne narážky a komentáre	-.111	.001

O1: Existuje rozdiel v množstve zažívaných negatívnych aktov na Facebooku medzi skupinami detí s rôznou mierou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi?

Zistili sme, že existuje štatisticky významný negatívny vzťah medzi rovesníckou spokojnosťou a množstvom zažívaných negatívnych aktov. Deti, ktoré udávajú nízku spokojnosť, zažívajú častejšie negatívne akty v offline aj online prostredí. Oproti spokojným deťom zažívajú viac ignorácie zo strany kolektívu, poníženie zverejnením nejakej výsmešnej fotografie, zneužitím osobných údajov (viď Tab. 3).

Tab. 3 Vzťah **spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi** a zažitými negatívnymi aktmi (N=895)

	Spearman's rho	Sig.
Negatívne javy zažívané tvárou v tvár	-.211	.000
Negatívne javy zažívané cez telefón	-.150	.000
Negatívne javy zažívané cez internet	-.167	.000
Mám pocit, že ma ignorujú, alebo som vyradený z kolektívu	-.252	.000
Zverejnená ponižujúca fotka	-.170	.000
Nieкто zneužil moje údaje, zverejnené na FB	-.164	.000
Nieкто sa mi nabúral do profilu	-.163	.000
Nieкто sa mi vysmieval alebo nadával (napr. v čete,...)	-.155	.000

O2: Existuje rozdiel v sile zranenia po zážitku negatívneho aktu na Facebooku medzi skupinami detí s rôznou mierou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi?

Identifikovali sme negatívnu koreláciu medzi spokojnosťou s rovesníckymi vzťahmi a mierou zranenia zo zážitku negatívneho aktu. Deti nespokojné so svojimi priateľstvami uvádzajú vyššiu mieru zranenia a dlhšie pretrvávanie týchto negatívnych pocitov (viď Tab. 4).

Tab. 4 Vzťah **spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi** a pocitu zranenia po zažití negatívnych aktov. (N=695)

	Spearman's rho	Sig.
Spomeň si, keď sa ti stali podobné veci naposledy. Bol si nejaký vyvedený z rovnováhy (rozčúlený, nervózny, smutný)?	-.124	.000
Ako dlho si sa tak cítil?	-0.139	.000

Diskusia a záver:

Vzhľadom na rôznorodosť teoretických východísk k téme sociálne vzťahy mládeže a internet sme podrobili bližšiemu skúmaniu aj našu vzorku. Predpoklad, že nespokojné deti budú hľadať naplnenie potreby sociálneho kontaktu na Facebooku sa nám nepotvrdila. S ohľadom na charakter tejto sociálnej siete, kde si užívatelia pridávajú predovšetkým svojich známych, predpokladáme, že deti s nedostatkom silných sociálnych väzieb v offline prostredí, nemôžu stavať na pevných základoch ani ich online sieť priateľov. Naopak, deti s rozsiahlou základňou priateľov v offline prostredí, si ju prenášajú aj do virtuálneho prostredia, kde ich komunikácia pokračuje. Čím potvrdzujeme teóriu prepojenia týchto dvoch prostredí prezentovanú Maddenom a Rainieho (2003).

Frustrácia z nedostatku pevných priateľských väzieb môže vyústiť vo vybíjanie si zlosti na druhých formou negatívnych aktov na Facebooku. Potvrdil nám to aj náš výskum. z viacerých možných foriem negatívnych aktov sme identifikovali významný rozdiel len v prípade vyhrážania sa druhým a sexuálnych komentárov k obsahom druhých užívateľov.

Deti a mladiství nespokojní so svojimi rovesníckymi vzťahmi taktiež zažívajú sami viac negatívnych aktov offline aj online ako tí spokojní. Predpokladáme, že v offline prostredí nemajú silnú podporu zo strany priateľov, ktorí by sa ich zastali. V online prostredí je tento rozdiel medzi skupinami menší, pretože tu sú deti predsa len samy na svojom profile. No pocit podpory zostáva a rovnako aj možnosť vyrozprávania sa a získania rady od priateľov. Najčastejšie zažívané negatívne akty boli ignorácia zo strany druhých, čo je vo vzťahu s nedostatočnou sociálnou podporou; zosmiešňovanie dieťaťa pridaním ponižujúcej fotografie, nabúraniem sa do profilu dieťaťa a zneužitím údajov, ktoré tam malo uvedené.

V ďalšom spracovávaní výsledkov by sme chceli zistiť vzťahy vyššie uvedených zistení s osobnostnými premennými respondentov, ktoré môžu významne vplývať na vykonávanie a zažívanie negatívnych aktov a na voľbu copingových stratégií.

Rozdiely medzi skupinami detí s rôznou úrovňou spokojnosti s rovesníckymi vzťahmi sú signifikantne významné. Sila tohto rozdielu je slabšia, no vzhľadom na veľkosť skúmanej vzorky výsledky považujeme za relevantné.

Literatúra:

Livingstone, S. et al. (2010). *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Initial Findings*. LSE, London : EU Kids online.

Madden, M., Rainie, L. (2003). America's online pursuits. The changing Picture of who's online and what they do. *The Pew Internet & American Life Project*. Retrieved October 17, 2012, from

http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2003/PIP_Online_Pursuits_Final.PDF.PDF

McKenna, K. Y. A., Bargh, J. A. (2000). Plan 9 from Cyberspace: The implications of the Internet for personality and social psychology. *Personality and Social Psychology Review*, 4:57-75.

Mesch, G. S., Talmud, I. (2006). The quality of online and offline relationships: The role of multiplexity and duration of social relationships. *The Information Society*, 22:137-148. doi: 10.1080/01972240600677805

Milani, L. et al. (2009). Quality of interpersonal relationships and problematic internet use in adolescence. *Cyberpsychology & Behavior*, Volume 12, Number 6, 681-684. doi: 10.1089/cpb.2009.0071

Nie, N. H. et al. (2002). Internet user, interpersonal relations and sociability: A time diary study. In Barry Wellman and Caroline Haythornwaite (Ed.), *The Internet in everyday life* (pp. 215-244), Oxford: Blackwell.